

Motion till riksdagen 2024/25:3247

av **Hanna Gunnarsson m.fl. (V)**

med anledning av prop. 2024/25:34 Totalförsvaret 2025–2030

1 Innehållsförteckning

2 Förslag till riksdagsbeslut.....	3
3 Inledning.....	5
4 För en fredligare värld.....	6
5 Ukraina.....	7
6 Ett mer jämlikt samhälle är ett tryggare och säkrare samhälle.....	8
7 Ett robust och starkt samhälle.....	9
7.1 Välfärden är samhällets bottenplatta.....	10
7.2 Behov av omfattande investeringar i infrastrukturen.....	11
7.3 Cybersäkerhet.....	11
7.4 Public service.....	12
7.5 Samhällsviktig verksamhet ska ägas offentligt.....	12
8 Sveriges roll i världen.....	13
8.1 Sveriges medlemskap i Nato.....	13
8.1.1 Nato som kärnvapenallians.....	15
8.2 EU:s militarisering.....	15
8.3 Samarbete inom Norden och Baltikum.....	16
8.4 Strategiska uppköp.....	16
8.4.1 Ägande av mark och fastigheter.....	16
9 Ett modernt totalförsvaret.....	17
9.1 Ett folkligt förankrat totalförsvaret.....	17
9.2 Det civila försvaret.....	18
9.3 Försörjningsberedskap.....	19

9.4	Frivilligorganisationerna, hemvärnet och civilsamhället	19
9.5	Enskilda människors krisberedskap.....	20
9.6	Försvarsmaktens stöd till det civila samhället vid kriser och olyckor.....	21
9.7	Integritet och säkerhet.....	21
10	Försvarsmaktens organisation	22
10.1	Personalförsörjning.....	22
10.2	Värnplikt och civilplikt.....	23
10.3	En försvarsmakt för alla.....	24
11	Svensk försvarsindustri	25
11.1	Autonoma vapensystem.....	25
11.2	Vapenexport.....	25
11.3	Norrbotten som militärt test- och övningsområde	26
12	Försvarsmakten, klimat och miljö	27
12.1	Försvarsmaktens interna miljö- och klimatarbete.....	28
12.2	En gemensam lösning för utbyggnad av vindkraft	29
12.3	Försvarets övningar i Vättern	30
13	Internationella militära insatser	30
13.1	Genusperspektiv vid internationella insatser	31

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att FN överväger fredsfrämjande insatser, såväl civila som militära, i aktuella kriser och krig och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör göra tydligt att man inte har för avsikt att tillåta permanenta baser eller stadigvarande närvaro av allierade styrkor på det egna territoriet under fredstid och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i syfte att garantera svensk suveränitet bör kräva att DCA-avtalet inte ger amerikanska styrkor rätt att agera på egen hand på svenskt territorium och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om hur Sveriges försvarspolitiska beslutsprocesser kan bevaras och synkroniseras med Nato och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige, i arbetet inom Nato, inte ska ingå i Nuclear Planning Group och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör driva på för att Norden ska vara en kärnvapenfri zon och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inte bör delta i vare sig Europeiska försvarsfonden (EDF) eller Europeiska fredsfaciliteten (EPF) och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges roll inom Nato främst ska vara att arbeta i närområdet tillsammans med våra närmaste grannländer och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjligheterna att reglera mark- och fastighetsköp i Sverige av utländska medborgare bör utredas och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det borttagna målet om att det civila försvaret ska bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred bör återinföras som mål för det civila försvaret och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda om samtliga kommuner bör åläggas att inrätta en frivillig resursgrupp och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheten att kontinuerligt med några års mellanrum skicka ut broschyren Om krisen eller kriget kommer, på nytt, och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur Försvarsmakten kan få i uppdrag att både i sin planering och i sin verksamhet dimensionera för att kunna bistå samhället vid nationella kriser och katastrofer samt vid extraordinära händelser, vilket omfattar såväl pandemier, cyberattacker och sjöräddning som brandbekämpning och naturkatastrofer, och i detta sammanhang

- även se över hur ett eventuellt ersättningssystem kan konstrueras, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Försvarsmakten bör få i uppdrag att återkomma med en plan för hur man ska uppnå en jämn könsfördelning på organisationens olika nivåer till senast 2035 och tillkännager detta för regeringen.
 15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Försvarsmakten bör få i uppdrag att genomföra en årlig jämställdhetskartläggning för att följa arbetet med hur jämställdheten utvecklas och tillkännager detta för regeringen.
 16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge i uppdrag åt Försvarsmakten att återkomma med en plan på hur Vidsel Test Range kan avskaffas som militärt testområde och tillkännager detta för regeringen.
 17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska fasa ut sitt beroende av fossil olja och gas i syfte att stärka Sveriges säkerhet och tillkännager detta för regeringen.
 18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i regleringsbrevet bör ge Försvarsmakten nya instruktioner som går i linje med klimatlagen och det klimatpolitiska ramverket och tillkännager detta för regeringen.
 19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Försvarsmakten måste ta sitt ansvar och skyndsamt sanera de områden i vilka de orsakat utsläpp av PFAS för att förhindra spridning till vattnet och förgiftning av boende i området och tillkännager detta för regeringen.
 20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagstiftningen bör ses över i syfte att ge utrymme för att totalförsvarets och därmed Försvarsmaktens riksintresse i högre utsträckning ska kunna viktas mot andra samhällsintressen och tillkännager detta för regeringen.
 21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Försvarsmaktens uppdrag i regleringsbrevet för 2023 bör kompletteras med ett fristående uppdrag att ta fram vägledningar om hur verksamheter som bidrar till klimatomställningen kan samexistera med försvarets verksamheter utan att påtagligt motverka totalförsvarets intressen och tillkännager detta för regeringen.
 22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge i uppdrag åt Försvarsmakten att ta fram en handlingsplan för att dramatiskt minska föroreningen av Vättern som orsakas av militära övningar och tillkännager detta för regeringen.
 23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheterna till ett totalstopp för Försvarsmaktens övningar i och runt Vättern och tillkännager detta för regeringen.
 24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i kontakten med berörda myndigheter bör säkerställa att det finns tillgänglig information och nödvändiga rutiner för att möjliggöra uppgiftslämnande när det gäller sexuellt våld, sexuella trakasserier eller liknande missförhållanden för anställda inom Försvarsmakten oavsett arbetsplats och tillkännager detta för regeringen.
 25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att alla samarbetsländer vid internationella insatser ska ha en handlingsplan för att genomföra FN:s resolution 1325 och tillkännager detta för regeringen.

3 Inledning

Världen behöver fred. Alla människor har rätt att leva i fred och frihet, med yttrande- och åsiktsfrihet, en trygg bostad, sjukvård och utbildning, i ett samhälle fritt från rasism, förtryck och ojämlikhet. Det är i högsta grad en fråga om internationell solidaritet. De icke-militära metoderna för att förändra världen till det bättre måste alltid vara vårt första val för att lösa problem och kriser som uppstår. Biståndet, utvecklingsarbetet, diplomatin, medlingen, det politiska ledarskapet och det mellanmännsliga samarbetet måste stärkas och utökas för att världen steg för steg ska kunna förändras till det bättre. Det gäller både i vår närhet och med länder och folk långt bort. Vänsterpartiet ser därför med stor oro på det faktum att de militära utgifterna ökar runt om i världen. Vi ser även att antalet kärnvapen ökar, vilket är en mycket negativ utveckling. Det går i motsatt håll mot vad vi önskar och hur vi vill att världen ska se ut. Vänsterpartiet arbetar för att kärnvapen ska förbjudas.

Samtidigt förstår vi, och står bakom, betydelsen av att varje land har ett totalförsvar som kan försvara det enskilda landet. Trots att krigen rasar och människor varje dag dör av både bomber och svält måste vi hålla kvar vid vårt övergripande mål och starka önskan om fred på jorden och frihet för alla människor. Folkrätten, baserad på FN-stadgan, och det arbete som görs inom FN, OSSE, Europarådet och andra organisationer som arbetar för fred, utveckling och frihet, är grundläggande för att världen ska kunna utvecklas åt rätt håll. Vi behöver fortsätta arbeta för att stärka efterlevnaden av folkrätten i hela världen.

Den säkerhetspolitiska situationen i Europa har förändrats och försämrats. Vår värld är tyvärr långt ifrån trygg och säker för alla människor. Rysslands anfallskrig mot Ukraina är folkrättsvidrigt och en humanitär katastrof för den ukrainska befolkningen. Men det är också en attack mot fred i Europa. Det ställer nya krav på Europas länder, däribland Sverige, att agera för folkrätt och alla länders rätt att försvara sig. Enighet i kritiken och i fråga om de ekonomiska sanktionerna mot Ryssland och stödet till Ukraina är mycket viktigt.

Samtidigt pågår många andra krig och konflikter i världen, där folkmordet i Gaza och den humanitära katastrof som kriget innebär är en av de mest allvarliga just nu. Nästan hela befolkningen i Gaza har drivits på flykt. Majoriteten av alla sjukhus har förstörts, journalister och hjälparbetare dödas och hjälpsändningar hindras. Israels ockupation av Palestina och blockad av Gaza måste upphöra, liksom attackerna mot Libanon.

Vänsterpartiet är emot att Sverige gick med i Nato. Vi krävde en folkomröstning för att befolkningen skulle få säga sitt. Vänsterpartiet ser med oro på hur Sverige kan komma att bli en del av krig och konflikter vi själva inte valt. Det ökar varken säkerheten för svenska medborgare eller för vår omvärld. Natomedlemskapet är nu dock en verklighet, och mycket av det svenska försvarets verksamhet kommer att ha en koppling till Nato. Det är av största betydelse att Sverige även framöver, trots medlemskapet i Nato, ska kunna agera självständigt i utrikes- och säkerhetspolitiken, bestämma själv över utvecklingen av vårt eget försvar samt göra egna analyser och ställningstaganden med en levande och folklig debatt.

Vi lever i ett mer sårbart samhälle. Ett mer aggressivt Ryssland och civila hot i form av klimatförändringar, cyberattacker, påverkansförsök och polarisering ställer krav på hela vårt totalförsvar. Detta kräver stora satsningar på framför allt samhällets bottenplatta välfärden, en bättre fungerande sjukvård, infrastruktur, energiförsörjning och andra samhällsviktiga verksamheter.

Med denna bakgrund ser Vänsterpartiet ett stort behov av att stärka totalförsvaret, och vi ställer oss bakom Försvarsberedningens ekonomiska förstärkningar av både det militära och det civila försvaret. Det är nödvändigt för att upprätthålla en trovärdig försvarsförmåga och för att skapa ett robust samhälle som kan stå emot kriser, naturkatastrofer och konflikter och, om det värsta skulle inträffa, ett väpnat anfall.

För Vänsterpartiet är det centralt att det svenska försvaret bygger på en folklig förankring och en allmän värnplikt. Samtidigt vill vi påpeka att ett starkt totalförsvaret kräver ett robust samhälle i alla delar. Det innebär krav på en väl utbyggd välfärd där kommuner och regioner har tillräckliga resurser för att bedriva en god verksamhet både på daglig basis och i ansträngda lägen. Det är samhällets förmåga att hantera en vardags-situation som avgör hur väl rustade vi är att hantera en kris. Detta är grunden för ett starkt civilt försvar. Totalförsvaret är därmed ett samlat ansvar som innefattar samtliga politikområden, inte bara försvarspolitik. Alla måste ta ansvar. Det civila försvaret måste dessutom byggas i nära samarbete med den fredstida krisberedskapen, då planering och resurser för kriser i fred och i krig går hand i hand.

De nödvändiga utökade ekonomiska och personella resurserna till totalförsvaret får inte ske på bekostnad av behovet av andra viktiga satsningar på sjukvården, infrastruktur, bostäder, socialt arbete och klimatet. Att ge mer pengar till totalförsvaret samtidigt som sjukvården tvingas göra nedskärningar gör inte Sveriges försvar starkare. Vi vet att behoven inom Sverige vad gäller välfärden, infrastrukturen och klimatomställningen är mycket stora, och dessa områden är samtidigt viktiga delar av totalförsvaret. Vänsterpartiet röstade nej till Sveriges Natomedlemskap och DCA-avtalet, men vi ser nu att Sveriges åtaganden inom dessa kräver stora investeringar inom många områden. Regeringen måste se helheten i ett starkt och robust totalförsvaret. I årets budgetproposition föreslår regeringen med stöd av Sverigedemokraterna skattesänkningar till ett värde av 34 miljarder kronor. Det är nödvändigt med någon form av beredskapsskatt för att fullfölja Försvarsberedningens förslag och samtidigt stärka Sveriges totalförsvaret. Den samlade ekonomiska ramen får inte överskridas. I händelse av fördyringar måste omprioriteringar ske i fråga om planerade investeringar och verksamhet.

Vänsterpartiet har deltagit i Försvarsberedningens arbete och står bakom budskapet och innehållet i Försvarsberedningens slutrapport Stärkt försvarsförmåga – Sverige som allierad (Ds 2024:6) även om vi har en egen avvikande mening. Det är en styrka att partierna är eniga i många frågor och att de försvarspolitiska diskussionerna kan vara konstruktiva.

4 För en fredligare värld

Världen och mänskligheten står inför enorma utmaningar. I en tid då våra gemensamma krafter måste fokuseras på att möta hotet mot klimatet, våld, flyktingkriser och fattigdom ser vi i stället accelererande väpnade konflikter och krig. Folkrätten och FN-stadgan, vårt ramverk för fred i världen, åsidosätts, attackeras och bryts på många platser i världen. Den säkerhetspolitiska situationen i Europa har försämrats. Vi ser med oro på att den ryska ledningen har visat sig beredd att använda militära medel för att uppnå politiska mål. Ryssland är ett säkerhetspolitiskt hot, både i Ryssland och i dess grannländer. Förgiftningen följt av mordet på oppositionsledaren Aleksej Navalnyj är ett exempel på inhemskt förtryck, men långt många fler vanliga ryssar drabbas. Putinregimens imperia-

listiska politik utgör dock främst ett direkt hot mot befolkningen i flera grannländer – Ukraina, Georgien, Armenien, Belarus, Moldavien och länderna i Centralasien. Rysslands krig i Ukraina visar också vilka stater som backar upp Ryssland i syfte att nå sina egna intressen. Iran och Nordkorea har gett direkt stöd till den ryska militären, och Kina utgör alltmer av en grundpelare i den ryska krigsekonomin.

Utvecklingen i Belarus oroar. Efter Lukasjenkos förfuskade val 2020 har det ryska inflytandet i Belarus ökat kraftigt. Ryssland har bl.a. placerat ut kärnvapen och utökat sin militära närvaro i Belarus. I inledningen av den ryska invasionen av Ukraina användes belarusiskt territorium för att attackera Ukraina. Samtidigt har diktatorn Lukasjenko i flera uttalanden sagt att han inte avser att föra in Belarus i Rysslands krig mot Ukraina. En FN-ledd insats på gränsen mellan Belarus och Ukraina skulle kunna verka fredsfrämjande i relationen mellan Belarus och Ukraina. Samtidigt skulle insatsen ha en avkylande effekt på eventuella ryska planer på att använda belarusiskt territorium. En FN-insats skulle också kunna avlasta Ukrainas försvarsmakt.

Regeringen bör ges i uppdrag att utreda möjligheterna att föreslå en FN-ledd insats på gränsen mellan Belarus och Ukraina i syfte att stärka Ukrainas territoriella integritet.

Kina är en enpartidiktatur som uppträder alltmer konfrontativt mot sin omvärld genom att bryta mot internationell rätt genom felaktiga territoriella anspråk och genom att uppträda militärt på andras territorium, främst i Syd kinesiska sjön och mot demokratin Taiwan. Även det inhemska förtrycket är omfattande och långtgående, främst mot minoriteter och olikänkande. Kinas stormaktsambitioner och militära upprustning är dessutom inte bara ett hot mot länderna i den närmaste omgivningen, utan är även ett hot mot den globala säkerheten.

Analys av säkerhetsläget i Latinamerika saknas i både regeringens proposition och Försvarsberedningens rapporter. Sverige har sedan godkännandet av export av Jas Gripen till Brasilien ett omfattande militärt samarbete med landet. Även andra latinamerikanska länder benämns som potentiella köpare av Gripen. Latinamerika har i tidigare historiska skeden av ökad global polarisering utgjort en plats för konflikter mellan proxyaktörer. Det är inte otänkbart att utvecklingen i Latinamerika kan få konsekvenser för Sveriges säkerhet, och detta måste belysas av regeringen och Försvarsberedningen framöver.

Regeringen har gjort en omfattande omläggning av svenskt bistånd. Sverige måste självständigt och via EU spela en viktig roll när det gäller bistånd och humanitärt stöd i världen. Biståndet är en del av det konfliktförebyggande arbetet för att hjälpa länder och människor att utvecklas. Det pågår många kriser, krig och konflikter runt om i världen, vid sidan om kriget i Ukraina, som inte får glömmas bort. Kriget i Gaza, konflikter i Jemen och Sudan, hungerkrisen i Somalia och fattigdomen i Myanmar är bara några exempel där svenskt bistånd behövs. Läs mer i vår motion Folkrorelsebiståndet (mot. 2024/25:63).

5 Ukraina

Rysslands anfällskrig mot Ukraina är folkrättsvidrigt och en humanitär katastrof. Anfallet den 24 februari 2022 var kulmen på en längre tids utveckling och skedde bara tre dagar efter att Ryssland erkänt de ockuperade områdena Donetsk och Luhansk som självständiga stater. Den ryska invasionen och ockupationen är ett flagrant brott mot de principer om fred, avspänning och internationellt samarbete som bör råda. Den är oprovocerad, olaglig och oförsvarlig och en kränkning av Ukrainas territoriella integritet och suveränitet, och

den innebär ett stort mänskligt lidande för det ukrainska folket. Det är en attack mot Europas fred och ett brott mot folkrätten. Rysslands agerande ställer nya krav på Europas länder att agera för folkrätt och alla länders rätt att försvara sig. Med stöd i folkrätten och FN-stadgan står Vänsterpartiet bakom Sveriges både militära, ekonomiska och humanitära stöd till Ukraina. Det är endast Ukrainas befolkning som har rätt att bestämma över Ukrainas framtid.

Enligt UNHCR har var tredje ukrainare tvingats lämna sitt hem. Många är kvar i hemlandet, medan andra har sökt sig vidare till andra europeiska länder. Att ett grannland till EU befinner sig i krig innebär nya utmaningar för unionens medlemsländer. Ukrainska flyktingar i Sverige lever många gånger under mycket tuffa ekonomiska förhållanden på grund av regeringens allt striktare flyktingpolitik. Vänsterpartiet kritiserar såklart detta och har flera gånger föreslagit åtgärder och förbättringar.

EU har i dag särskilda representanter för en rad länder och områden, bl.a. Bosnien och Hercegovina, fredsprocessen i Mellanöstern, Afrikas horn och Sydkaukasien och Georgien. Stödet från EU till Ukraina behöver vara omfattande och långsiktigt. Som en del i detta bör EU utse en särskild representant även för Ukraina och för eldupphör, demokrati och varaktig fred.

Vänsterpartiet har röstat för Ukrainas EU-ansökan och vill att EU ska stödja återuppbyggnaden av ett fritt Ukraina och att ett sådant stöd ska prioritera Ukraina och det ukrainska folket, inte möjligheten för utländska företag att tjäna pengar genom privatiseringar. Det är centralt att återuppbyggnaden av Ukraina sker utifrån Agenda 2030 och på socialt och ekonomiskt hållbara villkor. Korruptionen måste bekämpas och det ska gå hand i hand med reformer för ökad demokrati. Stödet måste utgå från den ukrainska befolkningen, inte från företagens vinstintressen. Det handlar t.ex. om nya bostäder med låga hyror, ett stärkt civilsamhälle och stärkta fackliga rättigheter. Det är viktigt att Sveriges stöd till Ukraina är både långsiktigt och omfattande. Sverige ska därför inte lägga begränsningar i fråga om hur stort stöd vi kan ge till Ukraina, utan möjligheter måste finnas för att ge mer militärt och humanitärt stöd om situationen och behoven kräver det.

Det är också viktigt att FN:s resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet får vara vägledande. Resolutionen handlar bl.a. om att stärka kvinnors rättigheter och deltagande i fredsprocesser. Läs mer i vår motion Jämställdhet och bistånd (mot. 2024/25:870).

Det är glädjande att det ukrainska parlamentet den 21 augusti 2024 godkände Romstadgan, vilket innebär att landet nu kan ansluta sig till Internationella brottmålsdomstolen (ICC) så att eventuella krigsbrott som begås av alla parter kan utredas i enlighet med internationell rätt.

6 Ett mer jämlikt samhälle är ett tryggare och säkrare samhälle

Vänsterpartiet menar att ett mer jämlikt samhälle är ett tryggare och säkrare samhälle. Det allvarliga säkerhetspolitiska läget syns även genom olika former av cyberattacker, splittring mellan olika grupper i samhället, kriminalitet, påverkansförsök och falska nyheter. Detta måste mötas av ett robust och starkt samhälle.

Tyvärr går regeringens politik åt direkt motsatt håll. Den förda politiken innebär en fördelningspolitisk katastrof. Vi når inte miljö- och klimatmålen, vi ser en ökad utsatthet

bland människor och en ökad polarisering i samhällsdebatten. Välfärdens verksamheter lider av en permanent underbemanning.

Grunden för ett tryggt, säkert och robust samhälle är alltid en befolkning som har en trygg bostad och ett arbete vars lön det går att leva på, där alla barn får den hjälp de behöver i skolan och ingen blir utsatt för rasism eller diskriminering. Kulturen, civilsamhället, trossamfunden och medierna inom public service är alla viktiga byggstenar för ett sammanhållet samhälle där vi kan mötas och dela upplevelser och erfarenheter, såväl när vardagen är lugn som när vi upplever kriser. I kris har både kulturen och trossamfunden stora och viktiga uppgifter för att stärka sammanhållningen hos befolkningen.

Ett starkt och robust samhälle är också ett samhälle där alla människor kan leva sida vid sida och känna att de har en plats där de kan leva fritt och utvecklas som de själva vill och inte utsätts för rasism eller diskriminering eller på något sätt bli utsatt för hot eller hat för den man är. Propaganda, ofta spridd genom trollfabriker på sociala medier och internetbaserade forum men även från etablerade debattörer i den svenska offentligheten, underblåser sådana motsättningar, och kampanjer som är baserade på desinformation riskerar att leda till både fysiska attacker och diplomatiska konflikter.

Rasism, diskriminering, propaganda, desinformation och hat mot människor med annan bakgrund eller tro splittrar oss och gör vårt samhälle svagare. Det riskerar att försämra befolkningens sammanhållning, solidaritet och försvarsvilja. En enad befolkning där alla känner sig inkluderade är en viktig grund för ett starkt och robust samhälle där befolkningen hjälps åt och som kan stå emot stora kriser och i värsta fall krig. Därför måste alla uttryck för splittrande strömningar alltid bekämpas så att alla ska kunna leva tryggt, fritt och säkert i Sverige.

Att regeringen gett Sverigedemokraterna ett direkt inflytande över statens budget och reformer är en av de mer konkreta politiska åtgärderna för att slita isär Sverige. Sverigedemokraternas inflytande över regeringen har inneburit mer av hatretorik och signalpolitik, som påverkar både det svenska samhället och Sveriges arbete utomlands.

I regeringens nationella säkerhetsstrategi pekas skyddet av öppenhet, demokrati och sammanhållning ut som ett fokusområde. Dessa ord blir tomma när strategin jämförs med den ojämlika politik som regeringen och dess stödparti har bedrivit de senaste två åren. Läs mer i vår motion med anledning av skrivelse 2023/24:163 Nationell säkerhetsstrategi (mot. 2024/25:129).

7 Ett robust och starkt samhälle

Utgångspunkten för Sveriges försvars- och säkerhetspolitik ska vara att värna vårt lands säkerhet. Det kräver en modern försvarsmakt som har förmågan att möta de olika former av hot som vårt land kan ställas inför och försvara landet utifrån egen beredskap. Men det krävs också att vårt samhälle är robust och motståndskraftigt och att samhällsviktiga verksamheter har tillräckligt med resurser i normalläge så att det är möjligt att klara av stora kriser och i värsta fall krig.

Även om det är osannolikt att ett enskilt militärt angrepp skulle riktas mot Sverige skulle Sverige oundvikligen påverkas av en säkerhetspolitisk konflikt eller kris i vårt direkta närområde. I dag utgörs ett av de allvarligaste hoten mot den globala säkerheten av klimatkrisen och dess konsekvenser, pandemier och stora avbrott i försörjningskedjorna. I det här kapitlet tar vi upp några av Vänsterpartiets viktiga synpunkter på de

brister vi ser i samhället i dag som gör vårt samhälle och totalförsvaret svagare än vad det borde vara. Det går inte nog att understryka betydelsen av att samhället måste fungera betydligt bättre än vad det gör i dag för att kunna stå emot stora kriser och i värsta fall krig. De resurser som inte finns i fredstid kommer inte magiskt att uppstå i kris eller krig. En sjukvård där personalen går på knäna redan nu och en infrastruktur där tågen spårar ur stärker inte totalförsvaret. Årtionden av privatiseringar och utförsäljningar (även till utländska aktörer!) av samhällsviktig verksamhet och en otillräcklig utbyggnad av förnybar energi, för att nämna några brister, har gjort vårt samhälle svagare. Detta måste åtgärdas, både för totalförsvaret och för ett gott samhälle för alla här och nu.

7.1 Välfärden är samhällets bottenplatta

Det måste vara en del av vårt säkerhetspolitiska arbete att göra samhället mer jämlikt och stärka samhällets bottenplatta – välfärden. Ett starkt samhälle i normalläge och fredstid är grunden för att samhället ska klara stora kriser eller i värsta fall krig. Detta gäller både nationellt och internationellt. Ett robust samhälle bygger på att alla invånare, ung som gammal, får den välfärd, den hjälp och det stöd som de behöver. Det betyder att alla ska ha en trygg bostad, att förskola och äldreomsorg ska ge våra yngsta och äldsta en trygg och givande vardag samt att alla ska känna sig säkra såväl på gator och torg som i det egna hemmet.

De senaste årens stora nedskärningar i verksamheten på bred front i kommuner och regioner har gjort välfärden och verksamheten mycket sårbar. Det finns helt enkelt inte resurser, varken ekonomiskt eller personellt, att bedriva en tillräckligt bra verksamhet ens under normala förhållanden. Hur ska personalen klara av en kris om de går på knäna redan innan krisen uppstår? På samma sätt har stora privatiseringar och utförsäljningar av offentlig verksamhet gjort att många kommuner inte har rådighet över den samhällsviktiga verksamheten inom kommunens gränser, något som gör att verksamheten blir svår att samordna och styra i kriser. Denna utveckling gör vårt samhälle väldigt sårbart i kriser och stora förändringar måste göras. Välfärden är samhällets bottenplatta, grunden till allt.

Sveriges kommuner och regioner har haft ett antal tuffa år. Stigande kostnader för varor, tjänster och inte minst avtalspensioner har satt hård press på framför allt regionernas ekonomi. När sedan regeringen valt att inte skjuta till de medel som behövs för att täcka kostnadsökningarna har många regioner tvingats till nedskärningar inom sjukvården. Även om kommunsektorns ekonomi nu stärks beror de förbättrade resultaten till stor del på genomförda besparingar och skattehöjningar. Såväl kommunerna som regionerna har flera år av besparingar och nedskärningar bakom sig, och det är nu viktigt att de ges resurser att bygga upp sina verksamheter igen.

Hårt pressade regioner och kommuner står inför stora utmaningar med en ökande pensionsskuld, höga livsmedels- och energipriser och en åldrande befolkning. Det är centralt att kommuner och regioner tillförs de medel som de behöver för att bedriva sin verksamhet. Det handlar ytterst om samhällets funktionalitet och är helt nödvändigt för ett fungerande civilt försvar. Oavsett vilka kriser vi ställs inför kommer sjukvården att vara viktig och i ett krig är såklart fungerande sjukvård helt centralt.

7.2 Behov av omfattande investeringar i infrastrukturen

Infrastrukturen och transporter är avgörande för att det svenska totalförsvaret ska fungera, precis som det är viktigt för att hela det civila samhället ska fungera varje dag. Sverige har tyvärr i dag starkt eftersatta investeringar i infrastrukturen. Det rör sig bl.a. om investeringar i alla former av transportinfrastruktur, framför allt järnvägar och hamnar. Det har tyvärr de senaste åren varit tydligt hur några av totalförsvarets viktigaste järnvägar, Malmbanan och Inlandsbanan, har mycket stora brister i underhållet. För att transporterna ska fungera krävs bl.a. godsvagnar som kan transportera tunga fordon, kapacitet på varv som kan ta emot stora fartyg och nya isbrytare. Fungerande infrastruktur är dessutom centralt för Sveriges värdlandsstöd som Natomedlem. Investeringar måste göras i fredstid för att kunna fungera vid stora kriser, eller i värsta fall krig, och underhållet är redan i dag mycket eftersatt.

Behovet av investeringar gäller även infrastruktur som elöverföring, elproduktion, dricksvattenrening och va-system. Samtliga områden är oerhört viktiga för ett fungerande samhälle. Dessutom krävs klimatanpassning i en rad samhällsviktiga verksamheter. Det handlar om behov motsvarande miljardtals kronor under de kommande åren. Samhällets motståndskraft är helt avhängigt hur väl vi klarar den utmaningen. Uteblivna investeringar har en direkt påverkan på hela totalförsvarets förmåga att genomföra sitt uppdrag – att skydda och försvara Sverige.

Sveriges kommuner och regioner står inför stora investeringsbehov. Många befintliga sjukhus och andra byggnader liksom avlopps- och vattenledningar runtom i landet har nått slutet på sin tekniska livslängd. Det krävs också ett omfattande underhåll av t.ex. gator, broar och belysning. Behoven uppgår till minst 20 miljarder kronor redan 2025. Det krävs med andra ord rejäla tillskott till kommuner och regioner för att de ska kunna klara av sina grundläggande uppgifter vad gäller civil beredskap. I Vänsterpartiets budget finns stora satsningar på samhällsviktiga investeringar i hela samhället. Läs mer i vår budgetmotion (mot. 2024/25:700).

7.3 Cybersäkerhet

Informations- och cybersäkerhet är i dag i högsta grad en samhällsviktig verksamhet. Sverige är ett av de mest digitaliserade länderna i världen, vilket kräver hög cybersäkerhet. Varje verksamhet, privat såväl som offentlig, måste se cybersäkerhet som en kärnverksamhet. Privatpersoner måste förstå hur de ska skydda sitt eget digitala liv. Sverige utsätts enligt Försvarets radioanstalt (FRA) för tusentals aggressiva cyberattacker varje dag, dygnet runt. Våra svagheter utnyttjas av grupper som vill oss illa. Angriparna utgörs av både privata hackare, kriminella nätverk, terrororganisationer och stater. Propaganda är en central beståndsdel. Trollfabriker och desinformation används medvetet för att destabilisera samhället.

I dag bygger en stor del av den svenska krisberedskapen på att vi har fungerande it-system för t.ex. logistik och försörjning av el och vatten, men även för information till medborgarna. Vid ett haveri riskerar viktiga samhällsfunktioner att drabbas hårt eller rent av slås ut. En cyberattack kan få lika stora konsekvenser för samhällsviktiga funktioner som ett konventionellt väpnat angrepp. Internationellt samarbete är helt nödvändigt för en fungerande cybersäkerhet. Oavsett hur stark den nationella säkerheten på cyberområdet är måste frågan om cybersäkerhet oundvikligen betraktas som en internationell

sådan. Det handlar både om hur stater själva agerar mot varandra och om hur stater agerar gentemot andra aktörer. Läs mer i vår motion Cybersäkerhet (mot. 2023/24:461).

7.4 Public service

I krig är tillgången till tillförlitlig information oerhört viktig. Sveriges Radio och Sveriges Television ingår därför i totalförsvaret och arbetar kontinuerligt med beredskap och säkerhet och för att motverka desinformation. Ett exempel är satsningen på verifiering av uppgifter som byggts upp på SVT:s nyhetsredaktion efter Rysslands invasion av Ukraina. Det var glädjande att en enig Försvarsberedning i betänkandet Kraftsamling ställde sig bakom skrivningar om hur public service-företagens villkor och uppdrag är viktiga även i fredstid. Genom bl.a. lokala redaktioner, ett brett utbud av program inklusive populära kultur- och nöjesprogram som stärker sammanhållningen hos befolkningen samt ett uppdrag att förmedla sakliga och opartiska nyheter har man byggt upp ett högt förtroende hos stora delar av befolkningen. För att de ska kunna spela sin viktiga roll i totalförsvaret behövs en långsiktig stabil finansiering. Sedan Försvarsberedningen lämnade sitt betänkande har en annan parlamentarisk kommitté arbetat med frågan om medelstillelse och uppdrag för public service-företagen åren 2026–2033 (SOU 2024:34). Vänsterpartiet reserverade sig för en högre medelstillelse än den som regeringspartierna och Sverigedemokraterna föreslog den kommande tillståndsperioden. Detta för att företagen ska kunna upprätthålla en hög kvalitet i programverksamheten samtidigt som en allt större andel av budgeten måste läggas på säkerhetsfrågorna. När nu remissvaren har sammanställts är det tydligt att vår kritik delas av ett stort antal tunga remissinstanser, bl.a. Försvarmakten och Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI). En mycket viktig fråga som behöver lösas är t.ex. kostnaderna för att tillhandahålla ett fungerande marknät. I dagsläget når marknätet ut till 99,8 procent av landet och fungerar om sändningar via internet slås ut. Ska det vara public service-företagen som ska bära huvuddelen av Terracoms kostnader? Vi uppmanar regeringen att ta till sig av kritiken och under nästa år presentera en proposition som både säkrar ett fortsatt högt förtroende för programverksamheten och en stabil distribution i hela landet, såväl i fredstid som i kris- eller krigstillstånd.

7.5 Samhällsviktig verksamhet ska ägas offentligt

En grundläggande utgångspunkt för ett robust och motståndskraftigt samhälle är möjligheten för det offentliga att ha kontroll över den samhällsviktiga verksamheten. Vårt samhälle har blivit mer sårbart efter årtionden av olika former av privatiseringar, utförsäljningar och entreprenader, framför allt i de fall där samhällsviktig verksamhet har sålts ut till utländska aktörer. Från att ha haft en offentlig organisation som hade överblick och kunde planera och prioritera har vi nu samhällsviktig verksamhet uppdelad på ett mycket stort antal aktörer, varav en del dessutom har utländskt ägande, som alla bara har koll på sin lilla bit. Det gör oss sårbara. Vi måste se betydelsen av offentligt ägande och offentlig styrning av samhällsviktig verksamhet som en del av arbetet med att bygga ett robust och säkert samhälle.

Det ligger i medborgarnas intresse att verksamheter och infrastruktur som är viktiga för samhällets utveckling ägs av medborgarna gemensamt, genom staten, regionerna eller kommunerna. Att sälja ut samhällsviktig verksamhet riskerar att utsätta både landet

och medborgarna för stora risker. Vänsterpartiet anser att det offentliga samhället successivt bör ta tillbaka samhälls- och totalförsvarsviktig verksamhet i offentlig regi.

8 Sveriges roll i världen

Sveriges roll i världen har förändrats. Den moderatledda regeringen gav vika för Turkiets påtryckningar och satte därmed ett svenskt medlemskap i Nato före demokrati och rättsstatens principer. Sverige minskar biståndet och sätter det svenska näringslivets intressen först i utvecklingspolitiken. Samtidigt överger vi ledartröjan som ett feministiskt föredöme i utrikespolitiken. Regeringen saknar konkreta investeringar för en grön omställning, och ingenting tyder på att Sverige kommer att uppnå sina internationella klimatåtaganden. När rika länder som Sverige åsidosätter klimatet spelar det stor roll för hur andra länder agerar.

Runt om i världen protesterar människor mot Israels brutala krigföring i Gaza. Människor samlas i frustration över att världens makthavare inte gör någonting för att få ett slut på mordandet av civila. Så även i Sverige. Den svenska regeringen har inte ens förmått ta ställning för ett permanent eldupphör. I stället har regeringen under lång tid stoppat svenskt bistånd till Palestina och samtidigt låtit den svenska Försvarsmakten ingå en miljardaffär med ett israeliskt vapenföretag. Israel har gått långt utanför folkrätten med sina attacker mot civila. Om den internationella folkrättens principer ska kunna upprätthållas är det centralt att demokratiska stater som Sverige agerar när krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten begås. Det är tydligt att regeringen helt saknar ambitioner i fråga om att ta ansvar för den globala utvecklingen.

Vänsterpartiet menar att Sverige ska vara ett land som aktivt arbetar för fred och nedrustning i världen. Det handlar om att ta initiativ till och delta i ett långsiktigt arbete för en fredligare värld. Ett exempel är FN:s konvention om förbud mot kärnvapen som Sverige omgäende bör signera.

8.1 Sveriges medlemskap i Nato

Vårt lands historia med mer än 200 år av fred är unik. Den viktigaste, om än inte den enda, förklaringen till detta är den militära alliansfriheten. Genom att inte ingå i militära allianser har Sverige haft bättre möjligheter att skapa trygghet för vår befolkning och hålla svenskt territorium utanför krig.

Det svenska medlemskapet i Nato gör inte Sverige säkrare, tvärtom. I stället ökar risken för att vi dras in i krig och konflikter vi inte själva valt. Svensk utrikes- och säkerhetspolitik ska beslutas i Sverige, inte på Natos högkvarter i Bryssel, i Washington av USA:s president eller i Ankara av Turkiets president.

Vänsterpartiet kritiserar det försvarspolitiska beroendet av USA. USA har som land en särställning och i praktiken veto i Natos agerande, samtidigt som de genom historien har bedrivit invasionskrig, stöttat militärkupper mot demokratiskt valda regeringar och beväpnat paramilitära grupper och fortfarande exporterar vapen till krigförande länder, såsom Israel och Saudiarabien. Det politiska läget i USA är dessutom instabilt och starkt polariserat. Vänsterpartiet är motståndare till det s.k. DCA-avtalet om försvarssamarbete med USA. Avtalet öppnar för att amerikanska soldater kan baseras i Sverige, dessutom med straffrihet om de begår brott, och det innebär inte ett tydligt nej till kärnvapen på

svenskt territorium. Vänsterpartiet säger nej till utländska militära baser i Sverige, permanenta såväl som roterande, oavsett vilket land de kommer ifrån. Läs mer i vår motion om DCA-avtalet (mot. 2023/24:2900).

Sverige bör göra tydligt att man inte har för avsikt att tillåta permanenta baser eller stadigvarande närvaro av allierade styrkor på det egna territoriet under fredstid. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regeringen bör i syfte att garantera svensk suveränitet kräva att DCA-avtalet inte ger amerikanska styrkor rätt att agera på egen hand på svenskt territorium. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet krävde att Sveriges medlemskap i Nato skulle avgöras efter en folkomröstning. Den svenska befolkningen fick avgöra Sveriges medlemskap i EU och EMU, och vi menar att det också borde ha gällt för Nato. Vi beklagar att beslutet fattades utan folkomröstning och strax före ett allmänt val.

Vänsterpartiet är emot att Sverige gick med i Nato. Natomedlemskapet är nu dock en verklighet, och mycket av det svenska försvarets verksamhet kommer att ha en koppling till Nato. Vänsterpartiet anser att det även i fortsättningen måste vara Sveriges egen försvarsförmåga som ska stå i centrum för den svenska försvarsplaneringen, men också att Sverige ska vara en aktiv samarbetspartner med våra nordiska och baltiska grannländer. Vi ska ta ett gemensamt ansvar för försvaret av Östersjön, Västerhavet, Nordsjön och Arktis, tillsammans med våra grannländer. Det är detta, och inte operationer i länder långt bort, som ska vara den svenska prioriteringen. Det är samtidigt viktigt att Sverige framöver inte bara ser till Natos arbete och områden, utan att vi även framöver deltar i lämpliga FN-insatser för att globalt bidra till fred och säkerhet.

Natomedlemskapet kommer att innebära en förändring av Sveriges beslutsprocess för totalförsvarets inriktning, då Natos planering inte är synkroniserad med Sveriges. Planeringen och besluten om det svenska totalförsvarets inriktning görs i dag i långa processer med Försvarsberedningen där alla partier deltar i diskussionerna. På så sätt får totalförsvaret en viktig demokratisk förankring. Detta får inte försvinna i och med Natomedlemskapet. Regeringen har ett stort ansvar för att Sveriges planering och beslutsfattande inte hamnar i otakt med Natos och att partierna fortsatt är med i diskussionerna i ett tidigt skede.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om hur Sveriges försvarspolitiska beslutsprocesser kan bevaras och synkroniseras med Nato. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

En av Sveriges uppgifter i Nato kommer att vara värdlandsstöd, att kunna ta emot andra länders soldater och materiel vid övningar eller en skarp insats. Detta kommer att ställa mycket stora krav på Sveriges totalförsvaret och alltså på hela samhället. Värdlandsstödet kräver att infrastruktur, försörjning av drivmedel, el, mat och vatten, sjukvård och många andra saker kan försörja utländsk trupp. Detta måste såklart planeras och övas. Vid krig måste värdlandsstöd bedrivas samtidigt som det civila samhället ska kunna fortsätta fungera och den svenska befolkningen till stor del ska kunna fortsätta sin vardag. Vänsterpartiet menar att det svenska civila samhället har för få resurser för att klara av detta; vår infrastruktur och välfärd har alldeles för stora brister.

Natomedlemskapet kan inte ersätta uppbyggnaden av vårt eget försvar. Sverige måste självt ta ansvar för att bygga ett folkligt förankrat totalförsvaret som klarar av att möta de uppgifter man ställs inför. Sveriges inriktning på totalförsvaret och det civila försvarets betydelse är något vi bör sprida till Natos övriga medlemmar, för att på så sätt bidra till att stärka hela Europas civila försvar.

8.1.1 Nato som kärnvapenallians

I och med Sveriges inträde i Nato den 7 mars 2024 förändrades i praktiken den svenska hållningen till kärnvapen. Kärnvapen är en bärande del av Nato, och Nato är en kärnvapenallians i bemärkelsen att amerikanska kärnvapen utgör den yttersta garantin för de allierades säkerhet. Ett medlemskap i Nato innebär ett åtagande till organisationens kärnvapendoktrin.

Sverige hade från början kunnat vara tydligt med att vi inte kommer att tillåta kärnvapen på svenskt territorium. I den nu aktuella propositionen skriver regeringen i stället att ”Sverige står fullt ut bakom Natos kärnvapenpolicy”.

Vänsterpartiet har återkommande föreslagit att Sverige ska sätta upp förbehåll om kärnvapen, något som både den socialdemokratiska och den moderatledda regeringen med stöd av Sverigedemokraterna avvisat. Våra grannländer Danmark och Norge gjorde t.ex. uttalanden om kärnvapen i samband med att respektive land anslöt sig till Nato och i samband med sina länders respektive DCA-avtal. Vänsterpartiet beklagar att regeringen inte gjorde några sådana markeringar i samband med anslutningsförfarandet. Vänsterpartiet är emot att svenska förband ska delta i övningsverksamhet som kan inkludera moment med kärnvapen. Vänsterpartiets ståndpunkt är att Sverige aldrig ska vara med och planera för, förbereda för eller öva på att använda kärnvapen och att Sverige därmed inte ska delta i Natos Nuclear Planning Group (NPG).

Sverige ska, i arbetet inom Nato, inte ingå i Nuclear Planning Group. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige ska förbli en kärnvapenfri stat. Vänsterpartiet menar att Sverige bör anta en nationell lagstiftning som förbjuder införsel, lagring och transitering av kärnvapen på svenskt territorium i både freds- och krigstid. Vänsterpartiet anser att Norden helt och hållet borde vara en kärnvapenfri zon och att Sverige borde anta en lagstiftning om förbud mot kärnvapen på svenskt territorium.

Sverige bör därför driva på för att Norden ska vara en kärnvapenfri zon. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Läs mer i vår motion Ett kärnvapenfritt Sverige (mot. 2024/25:55).

8.2 EU:s militarisering

EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik innebär en militarisering av unionen. Det finns starka krafter som gärna ser en gemensam EU-armé, och den svenska regeringen anpassar sig och ger sitt stöd till EU:s försvarsbygge. Det bidrar dessutom till att bygga EU i riktning mot en federation. Det nära samarbetet mellan EU och Nato minskar ytterligare Sveriges möjligheter att föra en självständig utrikespolitik och göra egna säkerhetspolitiska analyser. Vänsterpartiet är emot en gemensam säkerhets- och försvarspolitik för EU och det permanenta strukturerade samarbetet PESCO. Sverige bör verka för att militariseringen av EU stoppas och därmed lämna Europeiska försvarsbyrån Eda.

Sverige bör inte delta i varken Europeiska försvarsfonden (EDF) eller Europeiska fredsfaciliteten (EPF). Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Den nya EU-kommissionen har inrättat en post som försvarskommissionär. Vänsterpartiet säger nej till en sådan post i kommissionen.

Vänsterpartiet är kritiskt till EU:s snabbinsatsstyrkor (RDC). Erfarenheterna från Nordic Battlegroup visade att det tog mycket resurser i anspråk utan att göra konkret nytta. EU:s snabbinsatsstyrka har aldrig använts i praktiken. Det är mer effektivt att

utforma bidrag till insatser utifrån insatsernas respektive karaktär i stället för att ha stående förmågor som aldrig används. I stället bör EU prioritera en roll som förtroendeskapare och fredsbyggare i Europa.

Vänsterpartiet står dock bakom det stöd till Ukraina som organiseras genom EU, även om vi hellre hade sett att detta stöd hade organiserats utan att samtidigt stärka EU:s militarisering.

8.3 Samarbete inom Norden och Baltikum

Det finns starka säkerhetspolitiska skäl att betrakta Norden och Baltikum som en geopolitisk helhet, och ett ökat nordiskt samarbete inom totalförsvars- och säkerhetsfrågor är både viktigt och efterfrågat. Där kan Nordefco (Nordic Defence Cooperation) spela en roll samt samarbetet NB8, med de baltiska länderna. Vänsterpartiet stöder det fördjupade samarbetet inom försvarspolitiken med våra närmaste grannländer, i synnerhet Finland. För samarbetet inom det civila försvaret och krisberedskapen finns Hagsamarbetet, något som Vänsterpartiet, precis som regeringen skriver, anser bör utvecklas och stärkas. Ett utökat nordisk-baltiskt samarbete på totalförvarsområdet kan ge effektiviserad resursanvändning och högre gemensam beredskap, så länge det inte hotar den nationella beslutanderätten avseende säkerhetspolitiken och det nationella försvaret. Det nordisk-baltiska samarbetet ska inte ersätta svensk förmåga utan de ska komplettera varandra.

Sveriges roll inom Nato ska främst vara att arbeta i närområdet tillsammans med våra närmaste grannländer. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8.4 Strategiska uppköp

Riksdagen tog 2023 beslut om en ny lag som ger en granskningsmyndighet möjlighet att granska utländska direktinvesteringar och, om det är nödvändigt, förbjuda dem. Vänsterpartiet menar att ett sådant granskningssystem är bra och nödvändigt. Strategiska uppköp riskerar att ge andra stater makt över samhällsviktiga företag, verksamheter och infrastruktur i Sverige samt tillgång till känslig information om invånare i Sverige. Det är speciellt problematiskt när dessa uppköp eller investeringar görs av odemokratiska eller auktoritära stater som inte delar Sveriges syn på demokrati och mänskliga rättigheter. Vi ser ett behov av att gå ännu längre än den nuvarande lagstiftningen. Även upphandlingar och investeringar i offentlig verksamhet som infrastruktur, skola, vård och omsorg bör omfattas av granskningssystemet. Detta är samhällsviktig verksamhet som är kritisk för vårt samhälles funktionalitet, och det får stora konsekvenser för det civila försvaret under större kriser om sådana företag exempelvis inte vill samarbeta om resurser och lösningar eller arbetar med andra mål än övriga samhället. Offentligt ägande och drift av samhällsviktiga verksamheter är att föredra framför privat, då det ger direkt demokratisk kontroll över verksamheten och möjlighet att planera samhällets samlade resurser utifrån en helhet.

8.4.1 Ägande av mark och fastigheter

Staten och andra delar av det offentliga Sverige är i dag stora mark- och fastighetsägare runt om i Sverige. Markägandet ger handlingsfrihet i fråga om hur marken används och

har därmed viktiga säkerhetsdimensioner. Det offentliga ägandet bör i framtiden präglas av en större säkerhetsdimension än i dag, speciellt på kommunal nivå. Det är viktigt att kommunerna förstår risken med att sälja mark till personer, företag eller föreningar med utländska kopplingar vars intressen inte alltid sammanfaller med Sveriges. Finland har nyligen beslutat att förbjuda markinköp för ryska medborgare i Finland.

Möjligheterna att reglera utländska medborgares mark- och fastighetsköp i Sverige bör utredas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

9 Ett modernt totalförsvaret

Ett starkt samhälle i normalläge och fredstid är grunden för att samhället ska klara stora kriser eller i värsta fall krig. Vänsterpartiet ser ett stort behov av att stärka totalförsvaret, men framför allt stärka det civila samhället här och nu för att bygga det robust från grunden. Det är genom att bygga upp en stark motståndskraft hos civila verksamheter som effekterna av stora kriser kan bli så små som möjligt. Alla invånare har en plats i totalförsvaret, antingen genom att vara värnpliktig, civilpliktig eller krigsplacerad på sitt ordinarie arbete eller genom någon frivillig försvarsorganisation eller andra delar av civilsamhället. I stora kriser eller krig finns det möjlighet för alla att hjälpa till på det sätt man kan bäst.

Både det militära och det civila försvaret har behov av mer resurser. Samtidigt som totalförsvaret måste byggas upp finns stora behov av andra satsningar i vårt samhälle. Ett återuppbyggande av totalförsvaret, med alla de ekonomiska och personella resurser som det kräver, får inte överskugga behovet av andra stora satsningar som att bygga bostäder och förstärka infrastruktur i form av mer järnväg. När konflikter uppstår mellan olika intressen måste det finnas en helhetssyn på vad som är bäst för samhällets utveckling.

9.1 Ett folkligt förankrat totalförsvaret

En förutsättning för att totalförsvaret ska ha möjlighet att möta olika hot och utmaningar är en stark folklig förankring. Det svenska totalförsvaret är en angelägenhet för alla medborgare. Genom totalförsvarets plikt gör vi försvaret av Sverige till en fråga för hela folket. Via plikten får fler i samhället insyn i det militära försvaret samtidigt som det blir lättare att hitta, och locka, rätt kvinna eller man till försvarets olika befattningar. Även om värnplikten, och ännu mer civilplikten, i dag sker i relativt liten skala är det ett viktigt steg mot ett mer modernt försvar.

Med ett värnpliktsförsvar får fler människor viktiga erfarenheter och möjlighet att förstå vikten av ett försvar och den egna insatsen i detta försvar, inte bara det rent militära. Ett värnpliktsförsvar är flexibelt och kan enkelt utvidgas om omvärldsutvecklingen så skulle kräva. Värnplikten gör också att ungdomar med olika kunskaper, erfarenheter och bakgrund träffas och utbildas tillsammans, och den är ett bra sätt att locka ungdomar till att fortsätta utbilda sig inom både det militära försvaret och närliggande yrken.

Sedan Sverige beslutade att återinföra värnplikten kallas både kvinnor och män till mönstring. Det är ett viktigt steg för en mer jämställd försvarsmakt och en mer folklig förankring av det svenska försvaret. På samma sätt är det viktigt att Försvarsmakten förmår att rekrytera och behålla personer med en etnisk bakgrund annan än den

dominerande. Att totalförsvaret utgörs av människor med olika bakgrunder och erfarenheter är ytterst en fråga om demokrati.

Folkförankring stannar inte vid plikttjänstgöring. Att försvars- och säkerhetspolitiska beslut diskuteras och debatteras öppet i samhället är centralt för att människor ska känna sig delaktiga i utvecklingen av det svenska totalförsvaret.

9.2 Det civila försvaret

Det civila försvaret innefattar nästan hela det civila samhället. För att det civila försvaret ska kunna fungera och skydda samhället under stora kriser och krig krävs ett väl fungerande samhälle i normalläge och fredstid. Vänsterpartiet ser här stora brister. Det är svårt att bygga ett civilt försvar om inte välfärden, infrastrukturen eller elförsörjningen fungerar från början. Det civila försvaret behöver stärkas inom samhällets alla områden. Vid en långvarig och allvarlig kris, som den under coronapandemin, tas hela samhällets resurser i anspråk och måste anpassas och mobiliseras för att klara av krisen. I sådana fall hanterar samhället inte bara krisen utan måste med alla resurser försvara sig mot dess följdverkningar.

Vi ser i dag hur attacker under krig och konflikter inte bara riktas mot militära mål utan även mot civila. Sjukvård och infrastruktur bombas och utsätts för cyberattacker som slår ut verksamheten. Det är därför viktigt att det civila försvaret stärker både sitt fysiska och sitt digitala skydd och att sådana förberedelser görs så att verksamheten kan fortsätta även under mycket svåra förhållanden.

Ett utökat och utvecklat civilt försvar kräver bl.a. tydligare ansvars- och ledningsförhållanden, ett stärkt befolkningsskydd, förbättrad sjukvård, förbättrad informations- och cybersäkerhet samt en ökad beredskap inom livsmedels- och energiförsörjning. Frivilligorganisationerna inom det civila försvaret har stor betydelse för totalförsvarets samhällsförankring och har god lokalkännedom men fungerar också som ett stöd till Försvarsmakten.

Under de kommande åren måste mer fokus läggas på totalförsvarsplaneringen i kommunerna. Det är kommunerna som bedriver en stor del av den verksamhet som ligger allra närmast människors vardag: förskolan, skolan, äldreomsorgen och det sociala arbetet. På regional nivå tillkommer samhällsviktiga verksamheter som sjukvård och kollektivtrafik. Allt detta måste fungera i en kris. För att kommunerna ska klara av att hålla igång verksamheten krävs planering, resurser, kunskaper och övning. Men också att kommuner och regioner har tillräckliga resurser.

Det är mycket viktigt att hela det civila försvaret inte bara garanterar tillräckliga resurser för att samhället ska fungera både i normalläge och i kris, utan också färdigställer nödvändiga analyser och planering – och framför allt övar. Läs mer i vår motion Det civila försvaret (mot. 2023/24:66).

Försvarsberedningen valde under sina diskussioner om målen för det civila försvaret att stryka ett av de mål som tidigare fanns, vilket Vänsterpartiet argumenterade emot. Det mål som ströks handlade om att det civila försvaret ska ”bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred”. Det är av stor betydelse att krisberedskapen och det civila försvaret hålls ihop när det gäller både planering och investeringar, vilket detta mål visade på.

Det borttagna målet om att det civila försvaret ska bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred bör återinföras

som ett mål för det civila försvaret. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regeringen har tillsatt en lång rad utredningar om olika aspekter på det civila försvaret. Det är bra och nödvändigt, men eftersom många utredningar fortfarande pågår nu när totalförsvarspropositionen beslutas finns det en risk att det civila försvaret hamnar i otakt gentemot totalförsvarsbeslutet.

9.3 Försörjningsberedskap

En ökad nationell självförsörjningsgrad skulle göra oss bättre rustade för kriser och extremväder samt minska vårt importberoende. Stora kriser med stängda gränser, samt de problem för jordbruket som klimatkrisen leder till, riskerar att ge samhället problem med livsmedelsförsörjning. Det är bekymmersamt att Sverige har en självförsörjningsgrad på endast ca 50 procent när det gäller livsmedel. Sverige bör anta en nationell målsättning om en självförsörjningsgrad för livsmedel i nivå med Finlands på ca 80 procent. En fossil- och giftfri livsmedelsproduktion som bygger på inhemsk tillverkning av insatsmedel skulle dramatiskt minska importberoendet och därmed öka motståndskraften mot störningar. Läs mer i vår motion Ökad nationell självförsörjning med hållbart jordbruk (mot. 2024/25:1927). Även tillgången på kritiska råvaror är ytterst en säkerhetspolitisk fråga.

Sverige saknar i dag beredskapslager för livsmedel, även om arbetet med att återupprätta försörjningsberedskapen på flera håll har påbörjats. Vänsterpartiet har tidigare föreslagit att beredskapslager för livsmedel och bränsle ska återupprättas i Sverige och är positivt till att ett sådant arbete nu har initierats. Vi vill också se försök med regionala center för fossilfritt producerade beredskapslivsmedel. Vi föreslår att en pilotstudie ska genomföras där naturbruksgymnasier testar att producera beredskapslivsmedel löpande på ett hållbart sätt baserat på de lokala kretsloppen, gärna med våra grannländer.

Kommersialisering av hälsovård och avregleringen av apoteksmarknaden har gjort att tillgången till medicin och sjukvårdsmaterial är sårbar. Stora globala vinstsyftande bolag prioriterar vad som är bäst för dem själva och inte vad som är bäst för folkhälsan. Nationella omsättningslager av utrustning och relevanta läkemedel och vacciner måste vara en självklar del av svensk krisberedskap, liksom en inhemsk produktion. Regionerna bör också ha ett lagkrav på sig att åtminstone ha pandemilager för tre månaders förbrukning. Vänsterpartiet menar att offentligt finansierade privata vårdenheter ska omfattas av statens krisberedskap och samma krav som offentliga verksamheter. I dag försvåras bekämpningen av pandemier då samhällets samlade resurser inte drar mot samma mål. Läs mer i vår motion En bättre hälso- och sjukvård (mot. 2024/25:1923).

9.4 Frivilligorganisationerna, hemvärnet och civilsamhället

De frivilliga försvarsorganisationerna och hemvärnet har en mycket viktig roll i Sveriges totalförsvaret. Dessa organisationer bidrar i hög grad till folkförankringen av totalförsvaret. Genom bredden i det frivilliga engagemanget ger organisationerna också en ökning av enskilda människors och samhällets förmåga att hantera allvarliga händelser, olyckor och kriser. Medlemsbasen måste vara bred, med personer från olika delar av samhället med olika kunskaper och erfarenheter. Det är viktigt att både respektera och ta till vara

den demokratiska strukturen i frivilligheten. Förändringar av organisation, uppdrag eller finansiering måste tydligt förankras i den demokratiska strukturen i de olika organisationerna.

I de frivilliga försvarsorganisationerna och hemvärnet finns personer som har utbildning och kunskaper om totalförsvarets olika delar. Men även andra delar av civilsamhället, som Röda Korset, idrottsföreningar, religiösa samfund och andra stora föreningar som t.ex. scouterna, spelar stor roll för att mobilisera frivilliga i större och mindre kriser. Sveriges föreningsliv består av tusentals engagerade personer med olika kunskaper och erfarenheter, som är vana vid att hjälpa till och göra saker tillsammans, ofta helt ideellt. Frivilliga försvarsorganisationer och civilsamhället i stort har ett stort ansvar att fånga upp, utbilda och engagera personer som vill vara med och ta ansvar för Sveriges totalförsvaret och för sina medmänniskor.

Under den borgerliga regeringens första två år vid makten, med stöd av Sverigedemokraterna, har de gått till angrepp mot en rad organisationer och institutioner inom civilsamhället som alla värnar det demokratiska varandet. Attacken mot den svenska folkbildningsmodellen och studieförbunden är bara ett exempel. Det är speciellt upprörande att den breda freds rörelsen och biståndsorganisationerna har fått se nedskärningar i sina ekonomiska anslag. Det riskerar att försämra både det faktiska arbetet och debatten om de viktiga internationella freds- och utvecklingsfrågorna. Detta gör man helt utan transparens, debatt eller förankring. Det är inte så man bygger ett demokratiskt och sammanhållet Sverige. Till detta ska läggas kulturlivets viktiga roll, vilket Försvarsberedningen diskuterade i sin rapport Kraftsamling (Ds 2023:34). Försvarsberedningen skriver att ett livaktigt och fritt kulturliv är en kraft för sammanhållning och motståndskraft samt att kultur är ett välkommet avbrott och ger förströelse i svåra tider. Men i dag får många kulturutövare, både professionella och de som verkar i det breda kulturlivets ideella föreningar, allt svårare att verka.

I varje kommun bör det finnas en frivillig resursgrupp (FRG) där frivilliga kan engagera sig för att hjälpa till vid mindre eller större kriser. Sådana grupper spelade en viktig roll under coronapandemin men även under tidigare kriser. Frivilliga resursgrupper finns i ungefär hälften av alla kommuner. Med tanke på den stora fördel som det är att ha en frivillig resursgrupp bör de finnas i fler kommuner än i dag.

Regeringen bör därför utreda om samtliga kommuner bör åläggas att inrätta en frivillig resursgrupp. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

9.5 Enskilda människors krisberedskap

Krisberedskap är en angelägenhet för hela samhället. På samhälls nivå behöver vi vidta åtgärder som gör vårt samhälle mer robust och motståndskraftigt mot kriser. Men vi kan inte bortse från att enskilda personer måste ha en egen beredskap och ha sådana saker hemma som gör att man klarar ett kortare strömavbrott eller liknande. Det kan vara mat och vatten för några dagar, stearinljus, extra laddare för mobiltelefoner, stormkök, batteri-radio och varma filter. Det handlar om att solidariskt ta ansvar för att de som behöver hjälp mest och snabbast ska kunna få det. Hemberedskap får dock inte bli en klassfråga; alla måste ha råd att förbereda sig. Därför är initiativ som t.ex. LO:s rabatterade krislåda för sina medlemmar ett bra initiativ från fackföreningarna för att öka beredskapen hos enskilda. Under den årliga krisberedskapsveckan i maj sätts fokus på enskildas kunskaper om beredskap. Under 2024 går en ny version av broschyren Om krisen eller kriget

kommer ut till alla Sveriges hushåll, något som Vänsterpartiet tidigare krävt i motioner. Detta bör göras regelbundet.

Regeringen bör utreda möjligheten att kontinuerligt med några års mellanrum på nytt skicka ut broschyren Om krisen eller kriget kommer. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Det är också betydelsefullt att undervisning om krisberedskap och totalförsvaret utökas i relevanta ämnen i skolan.

9.6 Försvarsmaktens stöd till det civila samhället vid kriser och olyckor

Den samhällseliga krisberedskapen är något vi alla måste organisera och förbereda tillsammans med målet att ha såväl ett starkt civilt försvar som mycket god krisberedskap. Under coronapandemin bidrog Försvarsmakten med stora resurser, både materiella och personella, för att bekämpa smittspridningen. Samtidigt är Försvarsmakten förhindrad att redan i planeringsstadiet ta hänsyn till risken för civila kriser och katastrofer. Det gör att viktiga möjligheter till samordning och ett bättre resursutnyttjande går förlorade. Det är en självklarhet att våra myndigheter i god tid måste få planera för att hjälpa varandra.

I dag ska Försvarsmaktens stöd till samhället och andra myndigheter vid behov enbart ske inom ramen för Försvarsmaktens befintliga förmåga och resurser. Vänsterpartiet menar att det inte är nog. Tvärtom är det direkt kontraproduktivt att våra myndigheter inte har i uppdrag att samarbeta när det gäller vårt lands säkerhet och motståndskraft mot civila hot. Lagstiftningen är därför inte tillräcklig. En mer samlad och effektiv planering behövs för att göra vårt samhälle mindre sårbart. Vid allvarliga kriser och olyckor ska samhällets alla tillgängliga resurser sättas in. Vi menar att Försvarsmakten ska uppdras att både i sin planering och i sin verksamhet dimensionera för att kunna bistå samhället vid nationella kriser och katastrofer samt vid extraordinära händelser, som omfattar såväl pandemier, cyberattacker och sjöräddning som brandbekämpning och naturkatastrofer.

Ett bättre resursutnyttjande inom Försvarsmakten får naturligtvis inte ske på bekostnad av Försvarsmaktens kärnuppgift eller andra delar av totalförsvaret. Men ett samhälle där vi bättre kan planera och finansiera våra gemensamma behov är ett starkare samhälle.

Det bör därför utredas hur Försvarsmakten kan uppdras att både i sin planering och i sin verksamhet dimensionera för att kunna bistå samhället vid nationella kriser och katastrofer samt vid extraordinära händelser som omfattar såväl pandemier, cyberattacker och sjöräddning som brandbekämpning och naturkatastrofer, och i detta sammanhang även se över hur ett eventuellt ersättningssystem kan konstrueras. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

9.7 Integritet och säkerhet

Brottsbekämpning och ett försvar av Sveriges gränser är av högsta prioritet. Samtidigt måste lagar och regler utformas för att undvika massövervakning och kontroll av de egna medborgarna. En förmåga att övervaka samtliga medborgares digitala kommunikation innebär ett stort politiskt ansvar. Det är t.ex. därför Vänsterpartiet säger nej till chat control, som är alldeles för långtgående. Läs mer i vår motion Demokrati, integritet och transparens (mot. 2023/24:440).

Konsekvenserna för samhällsklimatet och demokratin på lång sikt är svåra att överblicka. När de tekniska kunskaperna för massövervakning utvecklas måste regelverket vara tydligt.

Säkerhetsprövning är en komplex verksamhet som ställer den enskildes integritet mot en ökad kontroll. Säkerhetsprövning handlar ytterst om att bedöma om en person har tillräckliga förutsättningar och personlig lämplighet att delta i säkerhetskänslig verksamhet. Säkerhetsprövning är helt nödvändigt för att vidta riskreducerande åtgärder, men det får inte bli automatiserat så till den grad att personer med t.ex. en viss etnisk bakgrund aldrig kan komma i fråga för en viss typ av tjänst. En säkerhetsprövning bör göras utifrån en helhetsbedömning som baseras på ett allsidigt underlag utifrån olika aspekter. Hur långtgående säkerhetsprövningen är måste stå i proportion till den aktuella säkerhetsklassningen.

10 Försvarsmaktens organisation

Försvarsmakten är en i många avseenden alltför detaljstyrd myndighet. Politiken ska peka ut vad organisationens uppgift är samt, efter en förtroendefull dialog med verksamheten, vilka resurser som står till förfogande så att professionen sedan reder ut hur uppgiften innanför de givna ramarna ska lösas. I en fas av utbyggnad och upprustning är det viktigt att styrningen är strategisk snarare än detaljerad.

10.1 Personalförsörjning

Personalen är grunden för ett väl fungerande totalförsvar. Det gäller både militär och civil personal, i både Försvarsmakten och många andra myndigheter, näringsliv och organisationer. Att arbeta inom Försvarsmakten och vara en del av försvaret av Sverige ska vara ett yrke att känna stolthet över. Det är samtidigt ett arbete som innebär risker, både på hemmaplan i fredstid och under internationella insatser eller annat skarpt läge. Det är därför av största vikt att arbetsvillkoren inom Försvarsmakten är så bra som det över huvud taget är möjligt, att säkerheten alltid tas på största allvar och att trakasserier och kränkningar alltid motarbetas. Det senare är framför allt viktigt för att öka andelen kvinnor i verksamheten. För att antalet värnpliktiga ska kunna ökas i den takt som Försvarsmakten vill och behöver är det viktigt att officersutbildningen fortsätter att växa.

För att ha en långsiktigt stark försvarsmakt är det viktigt att organisationen kan behålla sin personal, och de som har lämnat ska lätt kunna återvända. Löner och villkor måste vara så bra att personalen vill och kan stanna i sitt yrke och inte av ekonomiska skäl tvingas att söka sig till en annan arbetsgivare. Detta gäller även behovet av kompetensutveckling, vidareutbildning och karriärvägar, men också i fråga om en bra fysisk arbetsmiljö i en växande verksamhet. Det finns i dag stor konkurrens om personalen, vilket är ett stort hot mot hela totalförsvarets uppbyggnad. Utlandsuppdrag inom både Nato och andra sammanhang måste ha villkor som fungerar för den utsända personalen och deras familjesituation. Exakt hur löner och villkor ska se ut är dock inte en fråga för politiken, utan för parterna på arbetsmarknaden. På samma sätt måste de värnpliktigas villkor och ersättningar hela tiden förbättras och de värnpliktigas förtroendevalda ges goda möjligheter att verka för de värnpliktigas bästa. Vänsterpartiet anser att uppdrag i militära

insatser utomlands i fredstid, även inom Nato, ska bemannas av anställda soldater på frivillig grund, inte av värnpliktiga.

Regeringen tillsatte i januari 2024 en utredning om Försvarsmaktens personalförsörjning. Vänsterpartiet välkomnade denna utredning då den ska komma fram till lösningar på många viktiga frågor, bl.a. tidsgränsen för anställning som soldat, villkor för värnpliktiga, tjänstledighet för reservofficerare m.m. Utredningen fick lång tid på sig, till juni 2025, vilket visserligen är bra men det är olyckligt att utredningens resultat inte har kunnat presenteras innan totalförsvarspropositionen beslutas.

10.2 Värnplikt och civilplikt

Värnplikten är viktig för att stärka den folkliga förankringen och ytterst ett sätt att stärka demokratin. Försvaret av Sverige är en angelägenhet för hela befolkningen, oavsett bakgrund och erfarenheter. Vänsterpartiet står bakom det faktum att alla män och kvinnor i en viss åldersgrupp i Sverige ska mönstra och att alla som är lämpliga ska genomföra en militär grundutbildning. Även om den värnplikten sker i relativt liten skala är den väldigt viktig för folkförankringen av det militära försvaret och för den allmänna kunskapen om totalförsvar och beredskap i hela samhället. Värnpliktens huvudsakliga syfte är att fylla upp krigsorganisationen, och det är det som måste sätta ramarna för antalet värnpliktiga, och vi instämmer i ambitionen om en utökad värnplikt som ska byggas ut successivt för att 2030 uppgå till 10 000 värnpliktiga årligen och 12 000 värnpliktiga senast 2032. När antalet värnpliktiga ökar är det mycket viktigt att allt det praktiska fungerar. Det måste finnas bra boende, tillräckligt med utrustning och materiel i gott skick för att alla värnpliktiga ska få en bra utbildning. Detta gäller framför allt kläder och utrustning för kvinnor. Dessutom måste det finnas ett väl utvecklat arbete mot trakasserier och kränkande behandling samt tillräckligt många befäl med rätt utbildning och erfarenhet. Det senare är en utmaning när Sverige också ska bemanna många uppdrag med officerare utomlands. För att de värnpliktiga ska ha hög grad av medinflytande över sin vardag och utbildning krävs ett väl fungerande och oberoende pliktråd, som väljs av de värnpliktigas utsedda ombud. Pliktrådet måste ges de resurser som behövs för att det ska kunna följa och granska de värnpliktigas utbildning. Det är mycket viktigt att Försvarsmakten lyssnar på pliktrådets rekommendationer och löser de problem som pliktrådet ser.

Vänsterpartiet välkomnar de steg som regeringen har tagit för att återuppväcka civilplikten, i ett första steg för räddningstjänsten. Vi vill se en modern civilplikt med grundutbildning som inkluderar ett brett spektrum av arbetsuppgifter och befattningar som kan vara nödvändiga för samhället i en kris. Det kan t.ex. handla om beredskap inom elförsörjning, cyberförmåga, sjukvård, omsorg, transport, miljöskydd och logistik. Syftet är att genom att utbilda människor inom samhällsviktiga verksamheter göra samhället mer robust för olika typer av kriser och höja kunskapsnivån hos befolkningen om hur var och en kan bidra i det civila försvaret. En civilpliktsutbildning kan dessutom vara en ingång för en ung person att fortsätta utbilda sig inom några av de samhällsviktiga yrkena och engagera sig för ett tryggare och säkrare samhälle. Civilplikten ska inte ersätta utbildad ordinarie personal. I sammanhanget bör det understrykas att personalförsörjningen vad gäller civilplikt liksom värnplikt så långt som det är möjligt ska bygga på den enskildes egen motivation och vilja. Ansvariga myndigheter bör också arbeta för att rekryteringen i så hög utsträckning som möjligt ska spegla befolkningen i stort.

10.3 En försvarsmakt för alla

Militären stod för det sista manliga yrkesmonopolet i Sverige. Det var först 1989 som kvinnor tilläts att lönearbeta inom försvaret, och det dröjde till 1994 innan kvinnor tilläts göra värnplikt utan att de samtidigt avsåg att genomföra officersutbildningen. Trots det har kvinnor under lång tid varit engagerade i försvaret på olika vis, bl.a. genom stödorganisationer som lottakåren, den största kvinnoorganisation som Sverige någonsin haft.

Den nuvarande värnplikten innebär i egentlig mening att Sverige för första gången har allmän värnplikt eftersom den inkluderar både kvinnor och män. Det ger betydligt bättre förutsättningar för en jämställd försvarsmakt och är mycket viktigt för folkförankringen. Det är dock ingen garanti, utan kräver ett medvetet och systematiskt arbete från Försvarsmakten och Plikt- och prövningsverket. Det är glädjande att regeringen i propositionen slår fast att andelen kvinnor och män som tas ut för grundutbildning bör vara så jämnt fördelad som möjligt. Ökningen av kvinnor inom Försvarsmakten går dock långsamt. Andelen kvinnor som påbörjade en grundutbildning med värnplikt ökade 8,5 procentenheter mellan 2018 och 2022, men 2023 minskade andelen till 21 procent. Det visar att det inte går att ta en jämställd utveckling för given.

Andelen män respektive kvinnor som gör värnplikt bör noga följas och utvärderas i syfte att uppnå en jämn könsfördelning. Jämställdhetsarbetet måste genomsyra all Försvarsmaktens verksamhet, och kontinuerlig utbildning i jämställdhetsfrågor måste genomföras för samtliga anställda inom Försvarsmakten. I detta arbete är det framför allt viktigt att motarbeta alla former av sexuella trakasserier, diskriminering och kränkande behandling, något vi tyvärr fått rapporter om från både värnpliktiga och anställda. All personal i Försvarsmakten bör få kontinuerlig utbildning om detta arbete.

Det är av absolut största vikt att personlig utrustning och materiel är anpassade för både kvinnor och män och för personer med olika kroppstyper. Det är inte bara en fråga om jämställdhet utan också om säkerhet. Utrustning som inte passar skyddar inte på det sätt den ska. Försvarsmakten har det senaste året gjort ett gediget och seriöst arbete för att lösa de problem som funnits och detta arbete måste fortsätta med hög takt. Det är också viktigt att utvärdera och följa upp att aktuella befattningskrav är väl avvägda relativt uppgifter och roller. Vänsterpartiet vill se en försvarsmakt där kvinnor och män är jämlika och där kvinnor representeras i lika hög utsträckning som män, oavsett befattning. När dagens nyfödda fyller 18 år och kallas till mönstring ska de mötas av en jämställd försvarsmakt. För att säkerställa att Försvarsmakten är en plats för alla är det avgörande att Försvarsmaktens arbete med värdegrund och arbete mot alla former av trakasserier och kränkande behandling fortsätter och inte avtar.

Försvarsmakten bör uppdras att återkomma med en plan för hur man ska uppnå en jämn könsfördelning på organisationens olika nivåer till senast 2035. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

För att följa arbetet med hur jämställdheten utvecklas bör Försvarsmakten uppdras att genomföra en årlig jämställdhetskartläggning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

11 Svensk försvarsindustri

En fungerande materielförsörjning är helt avgörande för Försvarsmaktens operativa förmåga. Rysslands anfallskrig mot Ukraina har tydliggjort behovet av ändamålsenlig krigsmateriel liksom snabba anpassningar och innovationsförmåga.

Världen behöver gå mot fred, nedrustning och färre vapen i cirkulation. Det behövs en politisk medvetenhet om hur både vinstintressen och stormaktsintressen drar åt helt andra håll. I Sverige finns omkring 380 företag, myndigheter och privatpersoner som har tillstånd att tillverka och tillhandahålla krigsmateriel. Flera av de största företagen är helt eller delvis internationellt ägda. Vänsterpartiet vill i stället se ett starkt statligt ägande i vapenproduktionen för att säkerhetspolitiska nyckelbeslut ska fattas med ett helhetsperspektiv. En inhemsk vapenproduktion är ett säkerhetspolitiskt val för att minska beroendet av andra länder och för att säkra tillgången på viktig krigsmateriel utifrån Försvarsmaktens behov.

Sverige ska vara ett land med höga ambitioner i det internationella arbetet för en hållbar, fredlig och demokratisk utveckling. Det innebär att en svensk vapenindustri måste gå hand i hand med en stark och tydlig reglering av vapenexport och -import. Vänsterpartiet vill se ett totalförbud av vapenexport till diktaturer, stater som för angreppskrig och regimer som begår brott mot de mänskliga rättigheterna.

11.1 Autonoma vapensystem

De senaste tio åren har antalet länder och företag som arbetar med autonoma vapensystem ökat kraftigt. Utvecklingen mot mindre och billigare system och alltmer avancerad AI gör det möjligt för allt fler länder och även icke-statliga aktörer att skaffa autonoma vapensystem.

Att använda sig av AI i militära syften är inte i sig problematiskt. Det finns områden där teknologin kan användas för goda ändamål som t.ex. minröjning eller cybersäkerhet. Men att överlåta etiska avgöranden till algoritmer kan aldrig vara acceptabelt i en fri, demokratisk och rättssäker värld.

I dag saknas ett tydligt regelverk för autonoma vapensystem. Vänsterpartiet menar att helautonoma vapensystem bör förbjudas enligt internationell lag. Sverige ska aldrig vara med och främja utvecklingen av eller delta i annan verksamhet som rör helt autonoma vapensystem. Läs mer i vår motion Förbud mot mördarrobotar (mot. 2023/24:464).

11.2 Vapenexport

Sverige ska vara ett land som konsekvent står upp för demokrati och folkstyre, ett land som aktivt arbetar för fred och nedrustning och ett land som fördömer varje brott mot de mänskliga rättigheterna, oavsett var, av vem eller med vilka motiv de begås. Sverige har alla möjligheter att vara en sådan röst, men då krävs det att vi slutar att beväpna diktaturer, stater som för angreppskrig och regimer som begår brott mot de mänskliga rättigheterna. Om vi inte gör det är vi inte trovärdiga i vårt arbete för mänskliga rättigheter, nedrustning, fred och jämställdhet. Bland köparna av svenska vapen under 2023 återfinns en lång rad diktaturer, krigförande stater och länder som begår grova och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna. Vi återfinner även länder som tar stora steg tillbaka i sin

demokratiutveckling och där vi ser att våld och förföljelse av minoriteter och politisk opposition ökar.

Dubbelmoralen i svensk vapenexport blir tydligast i vapenexporten till de stater som krigar i Jemen. Samtidigt som regeringen talar om vikten av demokrati, fred och kvinnors rättigheter beväpnar Sverige krigförande diktaturer som systematiskt kränker kvinnors rättigheter och bombar det jemenitiska folket. Sverige kommer inte med trovärdighet att vara en röst för mänskliga rättigheter någonstans på jorden så länge denna vapenexport fortsätter.

Israels folkmord i Gaza är oförsvarligt och innebär ett enormt mänskligt lidande. Det pågår en process i Internationella domstolen (ICJ) mot Israel för att ha begått folkmord, och det pågår en förundersökning inom Internationella brottmålsdomstolen (ICC). Att mot den bakgrunden exportera krigsmateriel och ha militära samarbeten och kontakter med Israel blir ett direkt stöd till Israels krig. Vänsterpartiet anser att alla militära kontakter med Israel omgående ska avbrytas. Det avtal med det israeliska vapenföretaget Elbit som Försvarsmakten ingick den 25 oktober förra året – mitt under bombningarna av Gaza – om köp av krigsmateriel för 1,7 miljarder kronor måste hävas.

Vänsterpartiet anser vidare att den svenske militärattachén i Israel bör kallas hem. Det omfattande utbyte som pågår mellan svenska försvaret och den israeliska armén måste omedelbart stoppas. Sverige ska inte vara ett land som indirekt stöder dödandet av oskyldiga civila. Läs mer i Vänsterpartiets motion avseende Israels ockupation av Palestina (mot. 2024/25:3020).

All vapenexport till Israel, inklusive följdleveranser, bör upphöra omgående.

Det går heller inte att som regeringen deklarerar att demokratiska värderingar ska vara kärnan i den svenska utrikespolitiken samtidigt som Sverige vikt sig för Turkiets påtryckningar om bl.a. vapenexport för att släppa igenom ett svenskt medlemskap i Nato. Vänsterpartiets mål är tydligt. Vi vill se nedrustning och en värld i fred.

Vänsterpartiet anser att det är under all kritik att den lagstiftning som det tog sju år att arbeta fram inte verkar ha bidragit till en minskning av svensk vapenexport till krigförande och odemokratiska länder som syftet var, utan snarare tvärtom.

Läs mer i vår motion med anledning av skrivelse 2023/24:114 Strategisk exportkontroll 2023 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden (mot. 2023/24:2873).

11.3 Norrbotten som militärt test- och övningsområde

I dag används stora delar av Norrbotten som övnings- och testområde, både för svensk och för utländsk militär. Sveriges medverkan i ett antal internationella militära samarbeten på EU- och Natonivå innebär en rad åtaganden och innefattar inte sällan gemensamma övningar.

Vänsterpartiet ser med oro på hur stora delar av Norrbotten görs om till ett militärt övningsfält. En ökad övningsverksamhet, oavsett om den sker tillsammans med Nato eller inom Pesco eller andra konstellationer inom EU, riskerar att få negativa konsekvenser såväl för människor och miljö som för viktig näringsverksamhet i området. Övningsfältet North European Aerospace Test Range (Neat) inkluderar både Esrange Space Center utanför Kiruna och Vidsel Test Range i Älvsbyn och utgör därmed Europas största militära övningsområde över land. Övningsfältet har utvecklats till en allt viktigare arena för Natos tester av bombflygplan, drönare, missiler och andra vapentyper.

Vänsterpartiet har kraftigt motsatt sig denna utveckling. På sikt vill vi avveckla Vidsele Test Range som militärt testområde.

Regeringen bör uppdraga åt Försvarsmakten att återkomma med en plan på hur Vidsele Test Range kan avskaffas som militärt testområde. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

12 Försvarsmakten, klimat och miljö

Klimatkrisen är ett av våra största säkerhetspolitiska hot. Men regeringen har genomgående visat ett starkt ointresse för att lösa de omfattande klimatproblemen och för att Sverige ska uppnå målen i Parisavtalet. Tvärtom har man inlett en drakonisk nedskärningspolitik på miljöområdet och sjuksatt åtgärder som drastiskt ökar Sveriges utsläpp. Vänsterpartiet noterar den skillnad i retorik som finns mellan den nationella säkerhetsstrategin och totalförsvarspropositionen, där den förra har en mycket tydligare beskrivning av klimatkrisen som ett hot mot vår säkerhet.

Klimatkrisen syns såväl i Sverige som i andra delar av världen. Torka, översvämningar och extrema väderhändelser kan dels utgöra direkta hot och dels vara en bidragande faktor och orsak till krig och konflikter. Inte minst visar de återkommande värmeböljorna samt förödande bränder och översvämningar tydligt på behovet av en effektiv krisberedskap på hemmaplan. Vi vet att vi som lever i den rika delen av världen kommer att påverkas allt kraftigare i framtiden, och vi ser att denna utveckling redan är ett stort hot mot befolkningen i många utvecklingsländer. Klimatkrisens effekter spär på ojämlikheten i världen. Det är viktigt att ett brett säkerhetspolitiskt arbetssätt även inkluderar åtgärder för att bygga ett långsiktigt hållbart samhälle, socialt och ekonomiskt såväl som ekologiskt.

Klimatomställningen kräver utfasning av fossil olja och gas. Genom att minska vårt fossilberoende minskar vi också beroendet av import från många av världens diktaturer. En stor del av den ryska ekonomin består av inkomster från fossila bränslen som olja och gas. Energiomställning blir på så sätt också ett sätt att stärka säkerheten i vårt eget närområde.

Sverige ska fasa ut sitt beroende av fossil olja och gas i syfte att stärka Sveriges säkerhet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

För att ställa om till en mer hållbar riktning krävs att alla delar av samhället och alla invånare tar gemensamt ansvar och arbetar tillsammans i en mer hållbar riktning. Myndigheter, företag, offentliga verksamheter och organisationer måste bidra på sitt sätt, så även Försvarsmakten. Medlemskapet i Nato får inte innebära en ökad belastning på klimat och miljö utöver vad det svenska försvaret redan genererar. Vänsterpartiet är mycket kritiskt till att det nu finns planer på att ge Försvarsmakten ännu fler undantag och gräddfiler för att undvika de krav på miljöarbete som gäller för andra verksamheter. Det är viktigt att även Försvarsmaktens miljöfarliga verksamhet kontrolleras för att risker och skador på mark, vatten och luft ska kunna begränsas.

Vänsterpartiet har i upprepade sammanhang lyft fram att klimatkrisen borde uppta en större plats i Sveriges planering för krisberedskap. Det är centralt att ett brett säkerhetspolitiskt arbetssätt även inkluderar åtgärder för att bygga ett långsiktigt hållbart samhälle, socialt och ekonomiskt såväl som ekologiskt. Det är inte Försvarsmaktens uppgift att leda en sådan förändring. Däremot är det väsentligt att Försvarsmakten bidrar till ett mer

hållbart samhälle genom att dess verksamhet inte utgör ett hinder för den samhällsomställning som behövs.

Försvarsmakten ska värna rikets säkerhet. En god operativ förmåga med bra förutsättningar för övningsverksamhet i olika delar av landet är avgörande för Sveriges resistens. På samma gång är det helt nödvändigt att viktiga miljö- och klimatåtgärder kan komma till stånd, inte minst ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv. Eventuella motsättningar mellan olika intressen måste lösas, och det är en angelägen uppgift för riksdag och regering att se till att så är möjligt. För vidare läsning se vår motion Försvarsmakten, klimat och miljö (mot. 2022/23:247).

Utfärdandet av och innehållet i myndigheternas regleringsbrev är mycket viktigt för att myndigheterna ska kunna uppfylla de mål som riksdag och regering har ställt upp. En viktig åtgärd i detta sammanhang är därför att myndigheterna får tydliga instruktioner i syfte att eliminera målkonflikter, underlätta avvägningar samt styra besluten mot att undanröja hinder och skapa förutsättningar för att nå klimatlagens mål.

Regeringen bör i regleringsbrevet ge Försvarsmakten nya instruktioner som går i linje med klimatlagen och det klimatpolitiska ramverket. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I samhällets utveckling uppstår ofta konflikter mellan olika intressen. Totalförsvarets verksamhet är väldigt viktig, men det är samtidigt väldigt viktigt att vi vårdar och värnar vår natur och miljö. Vi måste kunna bygga ut vind- och solkraft, utveckla friluftslivet, bygga bostäder samt värna åkermark och renbetesområden – samtidigt som det militära försvaret kan öva. Vänsterpartiet menar att Försvarsmaktens intressen bör kunna vägas mot andra samhällsintressen på ett mer jämlikt vis utifrån bedömningar om samhällets bästa vid varje enskilt tillfälle.

Lagstiftningen bör ses över i syfte att ge utrymme för att totalförsvarets och därmed Försvarsmaktens riksintresse i högre utsträckning ska kunna viktas mot andra samhällsintressen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Läs mer i vår motion Försvarets riksintresse (mot. 2019/20:218).

12.1 Försvarsmaktens interna miljö- och klimatarbete

Försvarsmakten har i uppdrag att inom ramen för huvuduppgiften – att ansvara för Sveriges militära försvar och värna landet – arbeta för att uppnå de 16 nationella miljö- kvalitetsmålen. Det innebär att Försvarsmakten i fredstid ska ta miljöhänsyn i verksamhet samt vid behov föreslå åtgärder för miljöarbetets utveckling. Man ska också bidra till att FN:s globala mål för hållbar utveckling uppnås.

Försvarsmakten har i många avseenden ett genomgripande miljöarbete. Samtidigt förekommer negativa klimat- och miljöeffekter som behöver minska. Militär verksamhet sliter på både klimat och miljö. Därför måste Försvarsmakten i den utsträckning det är möjligt arbeta för att minska sin klimat- och miljöpåverkan och ta ansvar de gånger man orsakat uppenbara skador. Ett aktuellt exempel är hur Försvarsmaktens utsläpp av PFAS i dricksvattnet i Kallinge i Blekinge under många år har orsakat förgiftning och sjukdomar hos många av de boende. I december 2023 kom en dom från Högsta domstolen som ger de drabbade rätt till skadestånd. Det är av största betydelse att denna dom följs samt att de drabbade får den vård de behöver. Rapporter har nyligen visat att PFAS fortsätter att läcka ut i grundvattnet i Kallinge, vilket såklart är en katastrof. Även i Uppsala har

Försvarsmakten bedömts orsaka utsläpp av PFAS, och i Karlsborg måste saneringar av PFAS göras innan marken på flygplatsen dräneras.

Försvarsmakten måste ta sitt ansvar och skyndsamt sanera de områden i vilka den orsakat utsläpp av PFAS, för att förhindra spridning till vattnet och förgiftning av boende i området. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Försvarsmaktens interna miljöarbete handlar också om energianvändningen, minskningen av fossila drivmedel, hållbara tjänsteresor och kemiska produkter. Enligt rapporten Försvarsmaktens miljöpåverkan (dnr 2015:704) från riksdagens utredningstjänst saknas tillräckliga uppgifter för att göra en miljöanalys av myndighetens miljöpåverkan och av de totala utsläppen. Försvarsmaktens egen klimat- och sårbarhetsanalys är dessvärre belagd med sekretess. Det kan finnas goda skäl till det, men det gör också att det är svårt att bedöma myndighetens analys av sitt eget miljöarbete.

12.2 En gemensam lösning för utbyggnad av vindkraft

Försvarsmakten måste bidra till hela samhällets omställning. Försvarsmakten har i dag tyvärr stora möjligheter att påverka utbyggnaden av förnybar energi genom att sätta stopp för nya vindkraftverk. Till exempel måste objekt som vindkraftverk, telemaster eller liknande som överstiger 20 meter, alternativt 45 meter i bebyggelse, ha Försvarsmaktens godkännande. Genom att hänvisa till totalförsvarets riksintresse har Försvarsmakten möjlighet att lägga in sitt veto mot viktig utbyggnad av förnybar energi.

Trots att det finns en stor potential för havsbaserad vindkraft i Sverige har byggandet ännu inte tagit fart. Hittills har de havsbaserade vindkraftsparkerna främst lokaliserats till den södra delen av landet. Förutom de uppenbara klimatvinsterna ger havsbaserad vindkraft dessutom fler jobb i Sverige, eftersom mycket arbete måste utföras på plats. En utbyggd havsbaserad vindkraft i södra Sverige skulle också minska belastningen på överföringskapaciteten från de norra till de södra delarna av landet.

Vänsterpartiet menar att det måste vara fullt möjligt att både bygga ut vindkraften, inte minst den havsbaserade, där förutsättningarna är som bäst och att samtidigt ge Försvarsmakten rimliga förutsättningar för övningsverksamhet. När sådana här knutar uppstår där en myndighet helt kan sätta stopp för en viktig utbyggnad av förnybar energi måste regeringen ta ansvar för att hitta en framåtsyftande lösning.

Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) gav 2022 ut rapporten Möjligheter till samexistens mellan Försvarsmaktens verksamhet och utbyggd vindkraft. Rapportförfattarna bedömer att det finns goda möjligheter att öka samexistensen, men att det kommer att krävas ansträngningar både från Försvarsmakten och från andra aktörer. Hittills har dialogen mellan Försvarsmakten och involverade parter inte varit tillräcklig. Företag och intressegrupper som vill arbeta för utbyggd vindkraft till havs uttrycker stor frustration över den bristande dialogen. Det är av mycket stor betydelse att arbetet går framåt och att Försvarsmakten på ett tydligare sätt ser sin roll i energiomställningen och de möjligheter som den kan ge även för det svenska totalförsvaret. En möjlig modell kan vara att Energimyndigheten ges i uppdrag att peka ut lämpliga områden för utbyggnad, vilket skulle ge en förenklad process där vindkraftsbolagen redan från början vet var de kommer att kunna bygga samtidigt som Försvarsmakten tidigt får vara med och påverka vilka områden som är aktuella. Det ska vara möjligt att både bygga ut den havsbaserade vindkraften där förutsättningarna är som bäst och samtidigt tillgodose totalförsvarets behov.

Försvarsmaktens uppdrag i regleringsbrevet för 2023 bör kompletteras med ett fristående uppdrag om att ta fram vägledningar till hur verksamheter som bidrar till klimatomställningen kan samexistera med försvarets verksamheter utan att påtagligt motverka totalförsvarets intressen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

12.3 Försvarets övningar i Vättern

Vättern är Sveriges näst största sjö och i dag en viktig dricksvattentäkt för ca 280 000 personer med ett mål om att utöka för fler personer och större områden framöver. Sjön utgör med sin unika miljö och sitt säregna ekosystem ett viktigt Natura 2000-område. Vättern används också av Försvarsmakten som övnings- och testområde. Man har i dagsläget tillstånd för 30 skjutdagar och 69 000 skott per år, en markant ökning från tidigare tillåtna nivåer. Redan de tidigare tillåtna nivåerna hade en negativ inverkan på miljön i form av föroreningar m.m. Försvarsmakten behöver naturligtvis öva, men övningarna i och vid Vättern måste minska dramatiskt och ett totalstopp utredas för att skydda dricksvattnet. Det behöver finnas en jämvikt mellan försvarets intressen av att öva och de miljöintressen och behov av att säkra rent dricksvatten som finns.

Dagens övningar innebär att stora mängder ammunition hamnar i sjön samtidigt som den tidigare ammunitionen ligger kvar. Samövningar med internationella förband innebär också att okänd ammunition kan spridas i området. Vättern används dessutom som plats för utbildning av Försvarsmaktens piloter, s.k. skolflygning, vilket ytterligare utgör en påfrestning för den omgivande miljön, vad gäller både buller och föroreningar.

Det finns långtgående planer på att Vättern i framtiden ska försörja ytterligare ett stort område och många hushåll med dricksvatten. Med sådana framtidsplaner är det om möjligt ännu viktigare att värna en så viktig dricksvattentäkt som Vättern.

Mot bakgrund av detta anser Vänsterpartiet att det är av stor vikt att föroreningen av Vättern som orsakas av militära övningar upphör, att möjligheterna till ett totalstopp för Försvarsmaktens övningar i och runt Vättern utreds och att sanering av gammal ammunition m.m. från Vätterns botten sker.

Regeringen bör uppdraga åt Försvarsmakten att ta fram en handlingsplan för att dramatiskt minska föroreningen av Vättern som orsakas av militära övningar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regeringen bör även utreda möjligheterna till ett totalstopp för Försvarsmaktens övningar i och runt Vättern. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

13 Internationella militära insatser

Vänsterpartiet vill att Sveriges försvarsmakt ska kunna hjälpa till internationellt och vid behov agera fredsbevarande i andra delar av världen. Vi värnar folkrätten, mänskliga rättigheter, solidaritet och konfliktförebyggande insatser. Det svenska försvaret deltar i internationella insatser, inte för att kriga, utan för att vara med och säkra fred och bygga upp samhällen tillsammans med stora civila insatser med bistånd och utvecklingsarbete. För Vänsterpartiet är det en förutsättning att det finns en tydlig folkrättslig grund för att delta i internationella insatser. Alla beslut om militärt våld som en sista utväg för att

skydda freden och de mänskliga rättigheterna ska ske på FN:s uppdrag eller utifrån annan folkrättslig grund. Dessutom är det viktigt att göra en enskild bedömning i varje enskilt fall.

Internationella insatser, även om de är i vårt direkta närområde, tar dock mycket resurser i anspråk. Det är viktigt att Försvarsmakten fortsätter att arbeta med att förbättra villkoren för de soldater och officerare som deltar i insatser samt deras familjer och att det arbete som måste göras hemma kan fortsätta enligt plan. Framför allt är det viktigt att utbildningen av värnpliktiga kan fortsätta med hög kvalitet och tillräckligt många befäl. Vänsterpartiet anser att internationella militära insatser, även inom Nato, ska bemannas av anställd personal, inte värnpliktiga.

FN är den viktigaste internationella organisationen för frågor som rör konflikter, säkerhet och nedrustning, även om FN också har brister som måste åtgärdas. Genom folkrätten har FN en särställning som det organ som kan ge mandat till internationella militära insatser på folkrättslig grund. Vänsterpartiets önskan är att FN ska ha kapacitet och förmåga att genomföra alla internationella insatser själva. För att FN som organisation och dess fredsbevarande insatser ska stärkas krävs att de enskilda staterna arbetar för att så ska ske.

FN har mandat att agera militärt för att tvinga fram fred, antingen i form av fredsbevarande eller fredsframtvängande insatser. Vänsterpartiet anser att en sådan insats behövs i Palestina. FN-instansen Unifil finns i södra Libanon sedan 1978. Den israeliska militären har den senaste tiden vid upprepade tillfällen attackerat FN-truppen. Israel måste omedelbart upphöra med attackerna på Unifil och dra sig tillbaka från libanesiskt territorium. I stället behöver Unifils mandat och ställning stärkas av omvärlden och FN:s säkerhetsråd.

Sverige ska verka för etablerandet av en internationell fredsbevarande och/eller fredsframtvängande styrka under FN-mandat i Gaza. Sverige ska även verka för att utöka Unifils FN-mandat i Libanon.

Inom Nato finns konceptet ”framskjuten närvaro” eller ”Forward Land Forces” (FLF) som går ut på att Natoländerna placerar soldater och bygger upp baser i östra delen av Europa, längs med gränserna mot Ryssland. Syftet är att ha beredskap och närvaro i gränstrakterna mot Ryssland.

Riksdagen har godkänt ett svenskt deltagande i Natos insats i Lettland med omkring 600 anställda soldater. Sverige bör ta ett gemensamt ansvar för Östersjön och Arktis med samtliga nordiska och baltiska länder. Vi ställer oss därför bakom ett svenskt deltagande i Natos insats i Lettland. Läs mer i vår följdmotion med anledning av proposition 2024/25:22 Svenskt bidrag till Natos avskräckning och försvar under 2025 (mot. 2024/25:3245).

Vänsterpartiet vill framföra ett stort tack till alla som har deltagit i internationella insatser, militära såväl som civila. Det är otroligt viktigt att veteranerna får det stöd och den hjälp de behöver när de har kommit hem från sin insats.

13.1 Genusperspektiv vid internationella insatser

Det är viktigt att Sverige agerar både nationellt och internationellt för att förbättra arbetet med FN:s resolutioner 1325 och 1820 samt att det sker kontinuerlig utbildning om jämställdhet och arbetet mot sexuellt våld. Förutom en ökad andel kvinnor i fredsfrämjande insatser måste det finnas ett genusperspektiv på de internationella insatserna

och framför allt ett aktivt arbete mot sexköp och sexuellt utnyttjande av kvinnor och flickor. Att man begår sådana brott och utnyttjar sin maktposition får såklart enorma konsekvenser för de som utsätts för sexuellt våld, samtidigt som det motverkar det faktiska syftet med den internationella närvaron. Genom att man bidrar till den organiserade brottsligheten, som ofta kontrollerar prostitution och människohandel, upprätthålls instabiliteten och våldet i landet. Meddelarfriheten måste gälla även för anställda inom Försvarsmakten som påtalar missförhållanden gällande sexuellt våld, oavsett om de arbetar i Sverige eller internationellt.

Regeringen bör därför i kontakt med berörda myndigheter säkerställa att det finns tillgänglig information och nödvändiga rutiner för att möjliggöra uppgiftslämnande gällande sexuellt våld, sexuella trakasserier eller liknande missförhållanden för anställda inom Försvarsmakten oavsett arbetsplats. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige bör verka för att alla samarbetsländer vid internationella insatser ska ha en handlingsplan för att implementera FN:s resolution 1325 samt kontinuerlig utbildning om densamma. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

För vidare läsning se vår motion En feministisk utrikes- och säkerhetspolitik (mot. 2021/22:449).

Hanna Gunnarsson (V)

Andrea Andersson Tay (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Malin Östh (V)

Kajsa Fredholm (V)

Håkan Svenneling (V)